

Field : Sport Sociology

Type : Research Article

Received: 17.03.2016 - Accepted: 12.05.2016

Siyasi Sempati Aracı Olarak Futbol: Türkiye’de 2015 Milletvekili Seçim Kampanyalarında Gazetelere Yansıyanlar

Selami ÖZSOY

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, TÜRKİYE

E-Posta: ozsoy_s@ibu.edu.tr

Öz

Dünyada en popüler sporların başında gelen futbol, mevcut iktidarlar tarafından iktidarı ele geçirme ve koruma aracı olarak görülmüştür. Futbol ve siyaset ilişkisi, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de simbiyotik bir şekilde var olagelmıştır. Türkiye’de demokratik hayata geçişle birlikte siyasi partiler, halka ulaşım onların tercihlerini etkileyebilmek için futbolu keşfetmiş ve bu alanda çalışmalar yapmıştır. Bu araştırmada 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde yapılan kampanyalarda siyasi parti liderlerinin mitinglerde futbol kulübünü çağrıştıran eşya kullanımının gazetelere yansımaları incelenmiştir. Örneklem olarak farklı siyasi kesimlere hitap etmesi nedeniyle Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet ve Sabah gazeteleri, partilerin seçim mitinglerine başladığı 26 Nisan 2015 tarihinden itibaren seçim gününe kadar taranmıştır. Sonuç olarak bulunduğu lig ve başarı durumu ne olursa olsun, siyasi parti liderleri büyük şehirler dışında yaptıkları mitinglerde halka ulaşabilmek için futbolun simgelerini yoğun olarak kullanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Seçim kampanyaları, spor, siyaset

Soccer as a Means of Political Sympathies: Reflections on Newspapers in 2015 Parliamentary Election Campaigns in Turkey

Abstract

Soccer, which is popular with the large part of the world, has been regarded as a means to seize the power and protect it by the present governments. The relationship between soccer and politics has continued to exist symbiotically in Turkey as well as in the world. With the transition to democratic life in Turkey, political parties discovered soccer as a means to reach the public to affect their choices and carried out studies in this area. In this study, the reflection of the usage of objects that evoke a soccer club in minds by the leaders of political parties in their campaigns held before the General Parliamentary Election on 7 July 2015 on the newspapers was examined. Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet and Sabah newspapers, as they appeal to different political masses, were scanned as a sample since 26 April 2015 when parties began their election rallies until the Election Day. As a result, no matter which league they are in or what their success status is, political party leaders used the symbols of soccer intensely in order to reach the public in the rallies that they held except those in metropolises.

Keywords: Election campaigns, sport, politic

Giriş

Spor toplumsal yaşam içinde kök salan ve kültürün üretilmesinde, dolaşıma sokulmasında katkıları bulunan bir alan olarak, egemen ideolojilerin üretiminde ve toplumsal rızaların oluşumunda kullanılan bir simgeler sistemidir. Spor, üzerinde egemenlik mücadelelerinin verildiği, toplumsal meşrulaşma süreçlerinin gerçekleştirildiği bir inşa süreci olarak ele alınabilir (Talismenler 2014: 102). Bu süreçte simgeler kullanılmakta ve bunlar önemli bir yer tutmaktadır.

Simge, bir şeyi temsil eden ama onunla doğrudan ya da doğal bir ilişkisi olmayan bir sinyal olarak tanımlanmaktadır. Siyah rengin yas simgesi olarak kullanılması buna örnek olarak gösterilebilir. Pierce'ye göre simgeyle nesnesi arasında bir bağ bulunmamaktadır (Mutlu 1998: 255). Barthes'e göre kültürü taşıyan simge ve semboller ideolojiktir. Kapitalizm kendi mitlerini yaratmıştır ve bunları dil aracılığıyla topluma yayar. Mitler egemen yapıyı doğallaştırır ve meşrulaştırır.

İdeolojiyi bireylerin kendi varlık koşullarıyla olan hayali ilişkileri olarak tanımlayan Althusser'e göre ideoloji aynı zamanda bilinçdışıdır ve pratikte yaşanır. Althusser, ideolojilerin; din kurumları, okullar, sendikalar ve medya gibi “devletin ideolojik aygıtları” tarafından üretildiğini savunur. Ancak bunun bireyler tarafından üretildiği yanılması aşılır. Althusser, devletin ideolojik aygıtları arasında spor ve medyayı da sayar. (Althusser,

Temsili parlamenter rejimlerde devleti yönetenler veya yönetmeye talip olan, halka ulaşmak için birçok araç kullanılmaktadır. Bunlardan biri de halkın ilgi gösterdiği varsayılan futbol ve onun kurumlarıdır.

Profesyonel futbol (spor), kapitalist toplumun vazgeçilmez ilişkilerini küçük ölçekte yeniden üreten bir adacık olarak anlaşılabilir. Ancak niteliği gereği toplumsal bilinç üzerinde etkili olma bakımından popüler kültürün öteki alanlarından daha güçlü bir manipülasyon aracıdır (Kurt ve Atayman 2006: 123). Futbol ekonomi ve siyasetten bağımsız bir etkinlik değildir. Aksine ekonomi ve siyasetin olmadığı bir futbol ortamı düşünülemez. Futbol ve siyaset yapısı itibarıyla toplumsal hayatta var oldukları dönemden bu yana birbiriyle iç içedir. Futbolun otorite, istisna, kaynak, kolaylık, kayırma ve imtiyaz için siyasal desteğe ihtiyacı vardır. Bu nedenle, politikacılarla, ekonomik ve diğer çıkar gruplarıyla daima ilişkiindedirler. “Ne solcuyum ne de sağcı, futbolcuyum, futbolcu” sözü belki de futbola yüklenen apolitiklik karakterini özetlemektedir. Futbolun ve siyasetin yan yana olmadığı, birbirine karışmadığı, futbolun siyasetsiz olduğu iddiası, sadece ideolojik bir gerçek dışılık olmanın ötesinde, futbolun politikadan korunması için özel futbol kuruluşları tarafından yürütülmesi gerekliliği apolitikliğin garantisi olarak ileri sürülür ki bu da bilinç yönetimi amaçlıdır (Erdoğan 2008: 36). Futbol ve siyasetin birbirinden beslenen simbiyotik bir bağ içinde toplumsal hayatın içinde var oldukları söylenebilir.

Türkiye’de şehirlerde kurulan spor (futbol) kulüplerinin o yörede yaşayanları temsil ettiği varsayılmakta ve şehrin mikro milliyetçiliğinin simgesi olarak görülmektedir. Yerel yönetimler ve kamu kuruluşları, bu varsayımdan hareketle spor kulüplerine maddi destek vermiş, bazı yerlerde kulüpler bu kurumların isimleriyle anılmıştır. Yerel siyasi yöneticiler bu kulüplerin yönetimini de üstlenmişlerdir (Gaziantep Büyükşehir Belediyespor, Akhisar Belediyespor, Çanakkale Belediyespor vb.). Benzer durum, 2000’li yıllardan sonra büyük şehirlerde de görülmüştür. Ankara Büyükşehirspor ve İstanbul Belediye gibi spor kulüpleri futbolda en üst lige kadar yükselmiştir.

Ancak siyasi ve maddi istismar kaygıları nedeniyle 10.7.2004 tarihinde çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Belediye Başkanlarına profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapma ve yönetimde bulunma yasağı getirilmiştir (Resmi Gazete, 23/7/2004 Sayı: 25531). Ancak belediye başkanlarının kulüplerle olan ilişkisi, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek örneğinde görüldüğü gibi, “Onursal veya Fahri Başkanlık” formülüyle devam etmiştir (Zelyurt 2014)

Sporun yerel siyaset ve kurumlarla ilişkisi sınırlandırılmaya çalışılmışsa da uygulamada dolaylı da olsa iki yapının birbirini etkilediği ve birbirinden beslenmeye devam ettiği söylenebilir.

Siyasal partiler seçim dönemlerinde taraftarlarını oy vermeye devam etmelerini sağlamak, sempatican olmayanları ikna etmek, kararsızları etkilemek gibi amaçlarla seçim kampanyaları düzenlemektedir. Bu kampanyaların en önemli bölümlerinden biri halkı şehrin bir alanına toplayarak yüz yüze yapılan mitinglerdir. Bu kampanyaların seçmenlerin kararlarını ne derece etkilediğiyle ilgili tartışmalar günümüzde hala sürmektedir.

İletişim biliminin temelini oluşturan ve alanla ilgili kavramların ilk defa tanımlanmasını sağlayan 20. yüzyılın başındaki “etki” araştırmalarına göre, bir grup seçkin, çobanlar tarafından yönlendirilen sürü olarak gördükleri kitleleri kitle iletişim araçlarını kullanarak yönlendirebiliyordu. Bu yaklaşımla geliştirilen ilk kuram, hipodermik iğne, sihirli mermi, uyarıcı-tepki ya da propaganda modeli olarak da bilinen modeldir. Bu yaklaşıma göre seçkinlerin kitle iletişim araçlarını kullanarak kitleye gönderdiği mesajların onlar üzerinde deri altına enjeksiyon yapan bir şırınga ya da sihirli bir mermi gibi doğrudan bir etkide bulunduğu düşünülmektedir. Bu düşüncenin oluşmasında Nazilerin Almanya’da iktidara gelmek için kullandığı yöntemler etkili olmuştur (Yaylagül 2006: 46). Ancak “güçlü etki” kuramının geçerliliği, izleyen akademik çalışmalarla sarsılsa da günümüze Türkiye’de siyasi partiler seçim kampanyaları kapsamında mitingler yaparak mesajlarını hedef kitleye doğrudan iletmekte ve sonuçta onları etkilemeye çalışmaktadır.

Türkiye’de futbol-siyaset etkileşimi

Siyasetin futbola olan ilgisi ve gerektiğinde futboldan yararlanma iştahı hiçbir zaman eksilmemiştir. Siyaset, her dönemde farklı beklenti ve amaçlar için, değişik araçları kullanarak futboldan azami ölçüde yararlanmak istemektedir. Futbol dünyası da bu vesayet ilişkisinden hiçbir zaman şikâyetçi olmamıştır. Tam tersine bilumum enstrümanlarını kullanarak, mevcut imkânlardan yararlanma yolunu seçmiştir. İki tarafın da bu işten karlı çıktığı düşünülmektedir (Gökacı 2008: 16).

Türkiye’de 20. yüzyılın başından itibaren siyasi partiler, halka ulaşım özellikle gençleri etkileyebilmek ve yönlendirebilmek için futbolu keşfetmiş ve bu alanda yapılanmalara gitmiştir.

Bunun ilk örneklerinden biri İttihat ve Terakki Partisi lideri Talat Paşa tarafından İstanbul’da 1914 yılında Progres International spor kulübünün adının Altınordu İdman Yurdu olarak değiştirilmesiyle kurulan spor kulübüdür. Bu kulüp, dönemin hükümetinin oluşturduğu bir yapılandırma değildir. O dönemlerde iktidarın sporla ilgilenmeye başlamasının temelinde, genelde spora, özelde ise futbola olan ilginin artması bulunmaktadır. Talat Paşa, dönemin en fazla ilgi gören futbol kulüplerinden Fenerbahçe’yi ligden attırmayı başararak kendi kurduğu takımı lider yapmış ve kendi siyasal erkini güçlendirmiştir (Dever 2010: 191).

Cumhuriyetin kurulmasının ardından başlayan tek partili dönemde siyasetin futbol kulüplerine olan desteği başlamıştır. Başbakanlığı döneminde (1942-1946) Fenerbahçe'nin başkanlığını da (1934-1950) yürüterek bir daha Türkiye'de örneği görülmecek spor-siyaset bağının kurulmasına yol açan Şükrü Saracoğlu, 1929 yılında kulübe bugünkü stadını kazandıran siyasetçi olmuştur. 1998 yılında alınan kararla Şükrü Saraçoğlu adı verilen bugünkü Ülker Stadyumu Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Spor Kompleksi'nin kulübe kazandırılmasını sağlamıştır. Şükrü Saracoğlu, Dışişleri Bakanlığı görevini yürüttüğü sırada sahanın İttihatspor Kulübü'nün elinden alınarak Milli Emlak'a devredilmesini ve sonrasında Fenerbahçe Kulübü'ne kiralanmasını sağlamıştır. Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal ve bakanlar kurulu üyelerinin imzalarının bulunduğu 7 Ocak 1931 tarihli kararnamede “hazineye ait olan ve 1930 senesinde süresi dolan Kadıköy İttihatspor sahasının on sene müddetle Fenerbahçe kulübüne icar edildiği” hükme bağlanmıştır (Başbakanlık Devlet Cumhuriyet Arşivi, Ek-1).

Fenerbahçe kulübü lokalinin, 5-6 Haziran 1932 tarihinde geçirdiği yangının ardından açılan kampanyaya Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, 21 Haziran 1932'de 500 lira bağışlamıştır. Bu yangının ardından kiralanın mülkiyeti Maliye Bakanlığı'nın 6 Temmuz 1932 tarihli kararıyla, 9 bin lira bedelle Fenerbahçe'ye verilmiştir.

Fenerbahçe kulübünün kuruluşunun 31. Yıl dönümü dolayısıyla İngiltere'den davet edilen Middlesex Wanderers takımının geliş gidiş ve diğer masrafları Bakanlar Kurulu kararıyla Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü tarafından ödenmiştir (Kararname, 27 Nisan 1939, Başbakanlık Devlet Cumhuriyet Arşivi).

Tüm bu desteğin yanı sıra Şükrü Saracoğlu, 1946 yılında Başbakanlık Kupasını kazanan Fenerbahçe için örtülü ödenekten bir defaya mahsus olmak üzere 5 bin liralık bir tahsisat da çıkarmıştır (Gökacı, 2008: 161-162).

Fenerbahçe, Demokrat Parti döneminde de devletin kapısını çalmış ve eli boş dönmemiştir. Fenerbahçeliler, yeni bir stad yapılması için dönemin Başbakanı Adnan Menderes'ten para ve Devlet Bakanı Medeni Berk'in başkan olması için izin istemiştir. Ardından 6 Mart 1960 tarihinde yapılan kongrede bu defa Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Medeni Berk Fenerbahçe'nin başkanlığına getirilmiş ve darbeye kadar başkanlık yapmıştır.

1955 yılında Galatasaray kulübünün 50. kuruluş yıl dönümü kutlamaları için maddi destek sağlamıştır. Galatasaray kulübü başkanı Refik Selimoğlu, Başbakan Adnan Menderes'e yazdığı teşekkür yazısında “Kulübümüzün ellinci senei devriyesi dolayısıyla yapılması mükerrer merasim ve muhtelif spor gösterilerini himayenize almak ve fahri riyaseti kabul eylemek sureti ile ibval buyurulan yakın alaka ve lütfkarlığa ve bu münasebetle İngiltere'nin namılı takımlarından Arsenal ve dünyaca meşhur İngiliz profesyonel futbolcusu Matthews'ün memleketimize getirilmesi hususundaki himmetinize (...) teşekkür ederim” ifadesi yer almıştır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Ek-2).

Tek parti döneminden sonra yaşanan askeri darbelerde de siyaset futboldan elini çekmemiştir. 1960 darbesinden 2 yıl sonra henüz 2. Lig uygulaması başlamamışken dönemin başkanı İsmet İnönü'nün talimatıyla Vefa ve Altınordu kulüpleri 1. Futbol Ligi'ne alınmış ve o sezon lig 18 takımla oynanmıştır (Gökacı 2008: 270).

Cumhuriyet'le birlikte İstanbul'da sıkışan futbol organizasyonlarını yurt geneline yaymak amacıyla şehir bazında kulüplerin kurulması ve liglerin alt kademelere doğru yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Çok partili siyasi sisteme geçildikten sonra 1960'lı

yıllardan itibaren il bazında kurulan futbol kulüpleri şehirde yaşayanların sempatisine ulaşmak için sık kullanılan değerler olarak önemini korumaktadır. 1963'te Türkiye İkinci Ligi, sonrasında 1967'de Üçüncü Lig'in kurulmasıyla şehirler arasında rekabet ortamı oluşturulmuş, mikro milliyetçilik futbol aracılığıyla körüklenmiştir. Şehir isimlerinin sonuna eklenen "spor" kelimesiyle kurulan kulüpler, bölgesel anlamda ve yurt genelinde birbirleriyle rekabete girmiştir. Ülkede kendinden söz ettirmek amacıyla yerel yönetimlerin de adı spor olan ancak ağırlıklı bünyesinde futbol takımı barındıran kulüplere yoğun şekilde maddi kaynak aktarmıştır. Futbol kulüplerinin üst liglerde oynaması saygınlık aracı olarak görülmüş ve yerel kamu yöneticileri halkın vergileriyle toplanan bu kaynakları spor kulüplerinin giderleri için kullanmakta sakınca görmemiştir.

Türkiye Üçüncü Ligi'nin kurulması ile az nüfuslu ilçelere kadar uzanan futbolun getirdiği mikro milliyetçilik, bir taraftan da "kentsel taraftarlık" olgusunu ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde adeta düşmanlığa dönüşen futbol rekabetleri oluşmuştur. Planlı kalkınma döneminde Anadolu'ya akan yatırımlardan pay alma çabası, bir takım şehir bazında gerginliklere sebep olmuş, bu ayrışmalar futbol rekabetleri yoluyla simgeleşmiştir (Zelyurt, 2014). Kulüp taraftarlığının şehirlerarası rekabetle körüklenmesi şiddet olaylarını da beraberinde getirmiştir. 17 Eylül 1967 tarihinde oynanan Sivasspor-Kayserispor karşılaşmasının ardından çıkan olaylarda 40 kişinin ölmesi, toplumun içinde barındırdığı farklılıkların futbol ortamlarında şiddete dönüşmesinin olumsuz sonuçlarından en önemlisidir.

Fişek'e göre (2003), futbolun 1960'lardan sonra Anadolu'da yaygınlaşması, İstanbul'da doyuma ulaşmış sermayenin Anadolu'ya yayılmasıyla paralellik göstermektedir. Futbol, Anadolu sermayesinin İstanbul'a başkaldırısının bir simgesi olarak yurdun her yerinde yayılmaya başlamıştır. Ancak her şeye rağmen İstanbul'daki Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın baskın yapısı, Anadolu tarafından ancak 1980'lerde Trabzonspor'la kırılabilmiş, beşinci şampiyon çıkması 2010 yılında Bursaspor'la mümkün olabilmıştır.

Sadece yöneticilerin demokratik seçimlerle geldiği dönemlerde değil, askeri darbeler döneminde de devleti yönetenler futbolu bir araç olarak kullanmıştır. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra kurulan cuntanın lideri Kenan Evren, başkent Ankara'nın dönemin Türkiye 1. Ligi'nde bir kulüple temsil edilebilmesi için yönetmelik değişikliği yoluna gitmiştir. "Başkent temsilcisi" olarak anılan Ankaragücü, 1980-1981 futbol sezonunda Boluspor'u eleyerek Türkiye Kupası'nı kazanmış ve dönemin askeri yönetimi tarafından "Türkiye Kupası'nı kazanan futbol takımı hangi ligde oynadığına bakılmaksızın birinci lige çıkarılır" hükmünü içeren yönetmelik değişikliği ile Türkiye 1. Ligi'ne çıkarılmıştır. 1981 yılından itibaren 8 yıl daha yürürlükte kalan bu yönetmelikten yararlanan başka bir kulüp olmamıştır.

Kenan Evren "Şeref Üyesi" olarak Ankaragücü Kulübü'ne üye kaydedilmiş, Ankaragücü taraftarları, tribünlerde "Mustafa Kemal Evren Paşa çok yaşa" şeklinde sloganlar atarak dönemin liderine teşekkür etmiştir (Cumhuriyet, 15 Eylül 2015).

Malatyalı olan 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın 1989-1990 Türkiye Birinci Ligi'nde yer alan Malatyaspor'un ligden düşmemesi için dönemin Futbol Federasyonu Başkanı Şenes Erzik ile gerginlik yaşadığı kaydedilmiştir. Kürt sorununun çözümü sürecinde Diyarbakırspor 2005-2006 futbol sezonuna kadar Süper Lig'de tutulmaya çalışılmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde 3 Temmuz 2011 tarihinde başlayan ve Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın gözüne alındığı şike operasyonunda, Fethullah Gülen'in liderliğini yaptığı cemaate yakın hakim ve savcılarının etkili olduğu sıklıkla vurgulanmıştır.

Türkiye'nin futbol yapısında “sermayenin başkenti” İstanbul'daki 3 büyük kulübün (Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş) Türkiye genelinde taraftarları bulunmaktadır. Türkiye'de yaşayıp sporla ilgili olanların hepsi bu üç takımdan birine taraftar olması, neredeyse bir “gereklilik” olarak algılanmaktadır. Bu kulüplerin haricinde İstanbul dışında yaşayanların, yaşadıkları şehrin kulübünü, İstanbul'da yaşayanların da kendisinin veya ailesinin göç ettiği şehrin kulübünü öncelikle veya ikinci sırada desteklemesi yaygın bir durumdur. Siyasetçiler, kulüp taraftarlığı söz konusu olduğunda 3 büyük kulüpten birini söylemek yerine ülkede yaşayanların ortak değeri olan “Milli Takım”ın taraftarı olduklarını açıklamaktadır. Ancak son dönemlerde sporla ilgili geçmişe sahip siyasetçilerin “hangi renklere gönül verdikleri” deşifre olmuş durumdadır.

Kulüp taraftarlığıyla ilgili söylemlerin, zaman zaman siyasetçileri zor durumlara da düşürdüğü de görülmüştür. 2002 yılında Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz, katıldığı bir televizyon programında “Allah'ın izniyle bu sene Galatasaray'ı şampiyon yapacağız” şeklinde bir ifade bulunmuş ve ardından 17 Mart 2002 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Malatya spor müsabakası öncesinde tribünlere “Sandıkta görüşürüz Mesut bey” yazılı bir pankart açılmıştır. 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan 22. dönem milletvekili erken seçiminde Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın da aralarında bulunduğu koalisyon hükümeti yenilgiye uğramıştır. Seçimlerden sonra 6 Kasım 2002 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray erteleme karşılaşmasında tribünlere “Sandıktan Fener çıktı Mesut Bey”, “Türkiye'ye yakışan Fenerli Başbakan” “Fenerbahçe halktır” yazılı pankartlar asılmıştır. Siyasi parti liderleri, bir kulüp taraftarlarını sevindirirken diğerlerini karşılarına alacak şekildeki açıklamalardan kaçınmaya çalışmaktadır. Bunun yerine yerel bazda kulüplerini dolaylı olarak destekleyerek şehirde yaşayan seçmenler üzerinde olumlu etki bırakmaya çalışmaktadırlar. Özellikle seçim kampanyaları döneminde siyasi partiler, miting için gittikleri şehirlerde o kentin futbol kulübünü temsil eden renkleri üzerlerinde taşıyarak seçmenlere mesaj vermektedir. En kolay kullanılan eşya ise şehrin futbol kulübünün arması ve renklerini taşıyan kaşkollar olmaktadır. Soğuk havalarda kullanılan bir giysi parçası olan kaşkol, geniş katılımlı mitinglerle halkın karşısına çıkan liderlerin her mevsimde kullandığı bir aksesuar olmuştur. Siyasiler seçim kampanyalarında şehrin kulübünün imajı ve şehirde önemli bir rakibinin olmaması gibi faktörlere dikkat ederek bu aksesuarlarla halkın karşısına çıkmaktadır.

Futbola yönelik açılımlar yapmak isteyen siyasetçilerin, bazen olumlu etki hedeflerken, protestolarla da karşılaştıkları görülmektedir. 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel milletvekili seçimleri öncesinde Türk Telekom Arena Stadı'nın açılış töreninde yaşanan protestolar bunun bir örneğidir. 15 Ocak 2011 tarihinde dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, yapılış aşamasında yaşanan sorunların çözülmesi için destek verdiği Galatasaray kulübünün stadı Türk Telekom Arena'nın açılışına geldiğinde, tribünleri dolduranların yaptığı protestolar yüzünden planlanan konuşmasını yapmadan ve Galatasaray-Ajax maçını izlemeden staddan ayrılmıştır. Başbakan Erdoğan, ertesini gün İstanbul'daki bir törende yaptığı konuşmada yaşanan sorunlar nedeniyle stadın Başbakanlık Toplu Konut İdaresi tarafından bitirildiğini, Galatasaray kulübünün hiçbir mali katkısının olmadığını ve stadı Galatasaray kulübüne tahsis edildiğini ifade etmiştir. Recep Tayyip Erdoğan protestolar nedeniyle kulüp taraftarlarını karşısına almaktan kaçınarak şu ifadeleri kullanmıştır: “Ben farklı bir kulübe, devlet bakanım, TOKİ başkanım farklı bir kulübe gönül vermiş olabilir. Ama biz bunları bir kenara koyduk. Çünkü Galatasaray, bizim beynelmilel, ülkemize şampiyonluklar kazandırmış bir kulübümüzdür. Ülkemizi uluslararası alanda tanıtmış bir kulübümüzdür. Buna böyle bir yer

yakışır dedik. Dün akşam resmi açılışını yaptık, tüm oradaki olumsuzluklar sahiplerininindir. Galatasaray camiasını bundan tenzih ederim.”

(<https://www.youtube.com/watch?v=Lv7ZtuP3z2E>).

McGill'e göre siyasetçiler oy toplamak için kaşkol sallamaktan her zaman memnun olurlar ama iş futboldaki sorunları çözmeye geldiğinde tereddüt ederler. Dünyanın her yerindeki holiganizme karşı sadece refleks niteliğinde girişimler yapılmıştır. Değişim taraftardan başlayabilir ama gerçekten bir değişiklik yapmak için yasalara ihtiyaç olduğundan durumun iyileşmesi için siyasal irade gerekir (McGill 2006: 193). Türkiye'de özellikle son dönemde şiddetin önlenmesi gibi konularda yasalar çıkaran siyasi iradenin bu anlamda görevini yaptığı söylenebilir. Ancak uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi bir diğer önemli süreçtir.

2015 Genel Milletvekili Seçimleri Kampanyası

Siyasal seçim kampanyaları, yönetime dair siyasal sistemin sağlıklı işlemesi ve seçmenlerle iyi iletişim kurma bakımından adaylar ve siyasi partiler açısından, siyasal yaşamın tam merkezinde yer almaktadır. Bu açıdan seçim kampanyalarının önemi büyüktür. Seçmenlerin tercihlerini etkileyen ve onların belirli bir parti veya adaya motive olmasını sağlayan seçim kampanyaları, özellikle parti bağlılığı zayıf ve kararsız kişilerde daha etkili olmaktadır. Seçim kampanyaları, vatandaşın dikkatini politikalara doğru çevirmekte, bu arada sapma eğilimindeki tercihlere engel olabilmektedir (Kalender 2000: 91).

25. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri 7 Haziran 2015 tarihinde yapılmıştır. 31 partinin katıldığı seçimlerin sonuçlarına göre, hiçbir siyasi parti tek başına iktidar olabilmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerekli olan 276 sandalye sayısına ulaşamamıştır.

İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi % 40.9 ile birinci parti olmasına rağmen tek başına hükümet kurma yeterliliğini kaybetmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi % 25 ile ikinci, Milliyetçi Hareket Partisi % 16.3 ile üçüncü, Halkların Demokratik Partisi % 13.1 ile dördüncü parti olmuş, seçime Büyük Birlik Partisi'nin adaylarını bünyesine alarak giren Saadet Partisi % 2.1 oy almıştır. Bu seçimin en büyük sürprizi, adayları ilk defa parti çatısı altında seçime giren Halkların Demokratik Partisi'nin % 10'luk seçim barajını yüksek bir oranla aşması olmuştur.

Bu seçimlerin ardından anayasanın öngördüğü süre içinde hükümet kurulamamış ve 1 Kasım 2015 tarihi için erken seçim kararı alınmıştır. Her seçim öncesinde olduğu gibi siyasi partiler, Yüksek Seçim Kurulu'nun belirlediği takvim çerçevesinde, oy oranlarını arttırabilmek için seçim kampanyaları düzenlemiştir.

Bu araştırmada, 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde siyasi partilerin yürüttükleri seçim kampanyaları kapsamında düzenledikleri mitinglerde futbolla ilgili simgeleri kullanmaları, gazetelere yansıyan haberler bazında incelenmiştir.

Yöntem

Tarama, siyasi partilerin seçim mitinglerini gerçekleştirdikleri 25 Nisan 2015-6 Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak farklı kesimlere hitap etmeleri nedeniyle Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet ve Sabah gazeteleri seçilmiş ve bu gazetelerde yer alan siyasi partilerin seçim mitingleriyle ilgili haberlerin içerikleri ve fotoğraflar taranmıştır.

Bulgular

2015 Genel Milletvekili seçimleri öncesinde siyasi partilerin yaptıkları seçim mitinglerini gazeteler kendi eğilimlerine göre haber yapmış, yer verdikleri seçim haberlerinde siyasi partilerin dağılımları bu doğrultuda değişiklik göstermiştir. 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri'ne 20 parti katılmasına rağmen, dönem itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan 4 partinin yaptığı seçim kampanyalarının ağırlıklı olarak gazetelerde yer aldığı görülmüştür. Diğer partiler ve bağımsız adayların yürüttüğü seçim kampanyalarıyla ilgili haberler incelenen 4 gazetede de neredeyse yer bulmamıştır. Seçim mitingleriyle ilgili haberlerde, siyasi parti genel başkanlarının futbol kulüpleri hakkında herhangi bir açıklamasının yer almadığı saptanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi: Sol bir yayın anlayışına sahip Cumhuriyet gazetesinde çoğunlukla Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin yaptığı mitinglerle ilgili haberler ve fotoğraflar yer almış ve mevcut iktidara muhalif bir yayın politikası izlendiği saptanmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kocaeli, Artvin, Afyon ve Tekirdağ mitingleriyle ilgili Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan haberlerde Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun boynunda halka hitap ettiği şehrin bir spor kulübünün kaşkolunun olduğu fotoğraflar kullanılmıştır.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Kahramanmaraş'ta gerçekleştirdiği mitingde kendisi için hazırlanan 46 numaralı üzerinde ismi yazan formayı elinde tutarken çekilmiş fotoğrafı Cumhuriyet Gazetesi'ndeki haberde yer bulmuştur (4 Haziran 2015, s. 6).

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Bingöl'de yaptığı mitingde Genel Başkan Ahmet Davutoğlu'nun, kendisine Bingölspor'un renklerini ve işaretlerini taşıyan kaşkol armağan eden engelli vatandaşla olan diyalogu, Cumhuriyet Gazetesi'nin 8 Mayıs 2015 tarihli sayısında yer almıştır. Haberde "AKP Genel Başkanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu Bingöl mitinginde halka hitap etti. Mitingde renkli görüntüler ortaya çıktı. Kendisine Bingöl atkısı hediye eden ve işaret diliyle sevgisini dile getiren Bingöllü Yasin Atan'a Davutoğlu işaret diliyle cevap verdi. Davutoğlu, işaret diliyle 'Seni seviyorum' dedi." ifadeleri yer aldı. (8 Mayıs 2015, s. 4).

Cumhuriyet Gazetesi'nde seçim öncesinde futbolun siyasetle ilişkisini yansıtan eleştirel haberler de dikkat çekmektedir. Seçime 15 gün kala 1. sayfada "Kürt Ligi sinyali" başlığıyla yer alan haberde "Yeni Diyarbakırspor'un Denizli maçında uğradığı haksızlık sonrası ligden çekilmesi geniş yankı uyandırdı. Hakemin taraflı maç yönettiğini öne süren Yeni Diyarbakırspor'un 'Kürt Ligi' isteğine bölge takımları da destek verdi" ifadeleri yer almıştır. Gazete, haberde kullandığı dille Yeni Diyarbakırspor'un haksızlığa uğradığı ön kabulü üzerine inşa ettiği söyleminde Kürt siyasi hareketinin futbol alanında da ezildiğini vurgulamış ve bölgede ayrı bir futbol yapılanmasının desteklendiği ifade etmiştir (Cumhuriyet, 21 Mayıs 2015).

Cumhuriyet gazetesinde "Devletle gol atmak kolay" başlığıyla verilen haberde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun futbol oynarken formayla çekilmiş fotoğraflarına yer verilmiştir. İki siyasetçinin gösteri maçlarında kolay gol attıkları ve takımlarının en kötü berabere kaldığı vurgulanarak siyasilerin futbol aracılığıyla yenilmezlik algısı oluşturdukları kaydedilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinde 1. sayfasında “Futbola Erdoğan ayarı” başlığıyla, 4. sayfasında “Erdoğan kupa verecek diye ceza ertelendi” başlığıyla verilen haberde Futbol Federasyonu’nun siyasilerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde kararlar aldığı vurgulanmıştır. Habere göre PTT 1. Lig’inde 2014-2015 sezonunda şampiyon olan Kayserispor’un 1 maçlık saha kapatma cezası, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın kupayı vereceği söylenen tören için ertelenmiştir. Ancak kupa töreni 17 Mayıs 2015 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan katılmaksızın gerçekleşmiştir (Cumhuriyet, 13 Mayıs 2015).

Futbolun siyasetle çakıştığı bir diğer konu olan Fenerbahçe Kulübü ile hükümet arasındaki Şükrü Saraçoğlu Stadi’nin yanındaki arsaların kulübe devrinde yaşanan sorunlar, Cumhuriyet Gazetesi’nin 1. sayfasına “Fenerbahçe rest çekti” başlığı ile yansımıştır. “Aziz Yıldırım sert bir açıklama yapacaktı. Erdoğan’ın isteğiyle Davutoğlu “Seçime kadar bekle” mesajı gönderdi. Yıldırım, Başbakan’a 31 Mayıs’taki kongreye kadar süre verdi” ifadelerinin yer aldığı haberde, futbolun siyaseti etkileyen bir yapı olduğu mesajının verildiği söylenebilir.

Habertürk Gazetesi: Habertürk gazetesinin incelenen gazeteler arasında her partinin seçim kampanyalarına eşit oranda yer vermeye çalıştığı ve çok sayıda fotoğraf kullandığı görülmüştür.

Habertürk Gazetesi’nde Milliyetçi Hareket Partisi’nin Erzincan-Gümüşhane (30 Mayıs 2015), Antalya (17 Mayıs 2015) ve Elazığ (3 Haziran 2015) mitinglerinde Devlet Bahçeli’nin boynunda şehrin kulübünün kaşkoluyla olan fotoğrafları yayınlanmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Bursa mitinginde Habertürk gazetesi Ahmet Davutoğlu’nun Bursaspor kaşkollu fotoğrafını kullanmıştır (17 Mayıs 2015).

Seçim çalışmaları kapsamında toplu açılış törenleri düzenleyen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Nevşehir (29 Mayıs 2015) ve Kayseri’deki (18 Mayıs 2015) halka hitapları Habertürk gazetesine Cumhurbaşkanı’nın boynunda şehrin kaşkollu olduğu halde yansımıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi’nin Kastamonu (20 Mayıs 2015) ve Manisa (9 Mayıs 2015) mitingleri de Habertürk gazetesine Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu’nun kulüp kaşkollu fotoğrafıyla haber olmuştur.

Saadet Partisi Genel Başkanı Mustafa Kamalak ve Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici’nin Trabzon’da yaptığı ortak mitingde boyunlarında Trabzonspor’un renklerini taşıyan kaşkollarla çıkması 31 Mayıs 2015 tarihinde Habertürk Gazetesi’nde yer almıştır.

Hürriyet Gazetesi: Türkiye’de anaakım medya kuruluşları arasında gösterilen Hürriyet gazetesinde de siyasi partilerin haberlerinin dengeli bir şekilde yer aldığı söylenebilir.

Hürriyet Gazetesi’nde Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Kars Ardahan Iğdır illerini kapsayan mitingi, Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu’nun kulüp kaşkollu fotoğrafıyla yayınlanmıştır (6 Mayıs 2015). Aynı partinin Adana ve Mersin’de yaptığı mitingler Hürriyet Gazetesi’nin 24 Mayıs 2015 tarihli nüshasına Ahmet Davutoğlu’nun Mersinspor’un renklerini taşıyan kaşkolluyla yansımıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Muş mitingi öncesinde ise Muş Lalezar Spor Kulübü’nün sporcularıyla çekilen fotoğraf yer almıştır. Sporcu kıyafetli gençlerin tuttuğu pankartta yer alan “Türkiye’nin en huzurlu ili Muşumuza hoş geldiniz. Lalezar Spor Kulübü” yazısı gazetede okunmaktadır (7 Mayıs 2015). Sinop mitinginde de aynı şekilde bir fotoğraf konulmuştur (22 Mayıs 2015).

Halkların Demokratik Partisi Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın Bingöl'de yaptığı mitingle ilgili haberde boynunda Bingölspor'un renklerinden oluşan kaşkollu fotoğrafı Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır (10 Mayıs 2015).

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye Elazığ'da Elazığspor'un "Gakkoş Devlet" yazılı formasının hediye edilirken çekilmiş fotoğrafı 3 Haziran 2015 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nin 17. sayfasında yer almıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na Ardahan Damal'da Atatürk'ün dağa yansımış fotoğrafı hediye edilirken genel başkanının boynuna Damalspor'un kaşkolü ile olan fotoğrafı 5 Mayıs 2015 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Yine Hürriyet Gazetesi'nde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya ve Denizli'de yaptığı mitinglerle ilgili haberin yanında Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun boynunda Konyaspor renklerini taşıyan kaşkollu fotoğrafı yer almıştır (27 Mayıs 2015).

Sabah Gazetesi: Hükümete yakın bir yayın politikasına sahip olan Sabah gazetesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu'nun yaptığı toplantıların haber ve fotoğrafları geniş olarak yer almıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Aksaray ve Niğde'de yaptığı miting ile ilgili haberde Ahmet Davutoğlu'nun boynunda Niğdespor'un kaşkolüyle çekilmiş fotoğrafı 1. sayfadan yer almıştır. Yine aynı partinin Bingöl (8 Mayıs 2015), Mersin (10 Mayıs 2015), Afyon (16 Mayıs 2015), Sinop (22 Mayıs 2015) ve Konya'da (25 Nisan 2015) yaptığı mitingler Sabah gazetesinde Ahmet Davutoğlu'nun boynunda şehrin kulübünün renklerini taşıyan kaşkollu fotoğrafı ile haber olmuştur.

Sonuç

Siyasi partiler, hedef kitlesi olan halka ulaşım sempatilerini kazanabilmek için halkın ilgi gösterdiği değerleri kullanmaktadır. Bunlardan biri de yerel futbol kulüpleridir. Yerel spor kulüpleri, adeta o yörede yaşayanların sporla ilgili herkesin destek verdiği ortak değerler olarak algılanmaktadır. Türkiye'de spor kulübü adı altında kurulan kulüplerin çoğunluğunda spor dalı olarak futbol ön plandadır. Halkı onlardan aldıkları yetkiyle yönetmeye talip olan siyasi partilerin liderlerinin yaptıkları mitinglerde, Türkiye'nin her ilinde ve ilçesinde kurulu olan futbol kulüplerinin renklerini üzerlerinde taşıyarak halkın tercihlerini etkilemeye çalıştıkları görülmüştür.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi içinde birden fazla futbol kulübü barındıran büyükşehirlerde yapılan mitinglerde siyasi parti genel başkanlarının herhangi bir kulüp kaşkolü kullanmadıkları ve söylemlerinde de futbola yönelik bir vurgu yapmadıkları saptanmıştır.

Seçilen dört gazetenin incelenmesi sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli ve Halkların Demokratik Partisi Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ve seçime ortak listeye giren Saadet Partisi Genel Başkanı Mustafa Kamalak ve Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici'nin seçim kampanyası kapsamında yaptıkları mitinglerde sıklıkla şehrin simgesi olarak görülen futbol kulübünün kaşkolünü taktıkları ve bu genel başkanların kaşkollu fotoğraflarının gazetelerde kullanıldığı belirlenmiştir.

Farklı siyasi görüşlerin temsilcisi konumundaki gazeteler arasında yapılan karşılaştırmada, siyasilerin fotoğrafları ve haberlerdeki sportif unsurlara yapılan vurgu açısından bir farklılığın

olmadığı söylenebilir. Gazetenin eğilimleri doğrultusunda Cumhuriyet Gazetesi'nde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve Halkların Demokratik Partisi Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, Sabah Gazetesi'nde Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu'nun haberleri daha fazla yayınlanmıştır. İktidara muhalif olan Cumhuriyet gazetesi, futbol üzerinden siyasal tartışmalara yer vermiş ve hükümetin açıklama ve uygulamalarıyla ilgili eleştirel haberler yapmıştır.

Siyasi parti genel başkanlarının kulüp kaşkoluyla fotoğraflarının kullanımı ile spor kulüplerinin yer aldığı ligler ve 2015 yılı itibarıyla liglerindeki başarı durumları arasında bir bağıntı bulunmadığı görülmüştür. Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi liderlerinin mitinglerinde kaşkollu fotoğraflarının yayınlandığı Afyonkarahissarspor, bölgesel Amatör Lig'de yer alırken Ahmet Davutoğlu ve Selahattin Demirtaş'ın halka kulüp kaşkoluyla hitap ettiği 12 Bingölspor, 2014-2015 futbol sezonunda TFF Bölgesel Amatör Lig'de (BAL) baraj maçı oynayarak ligde kalmıştır. Kemal Kılıçdaroğlu'nun renklerini kullandığı Tekirdağspor, 2014-2015 sezonunda yapılan grup müsabakaları sonunda Türkiye Futbol Federasyonu Bölgesel Amatör Lig'den Spor Toto 3. Lig'e yükselmiştir. Kocaelispor da aynı dönemde Türkiye Futbol Federasyonu Bölgesel Amatör Lig'de (BAL) direkt olarak ligde kalmıştır. Bulunduğu lig ve başarı durumu ne olursa olsun, siyasi parti liderleri büyük şehirler dışında yaptıkları mitinglerde halka ulaşabilmek için futbolun simgelerini kullanmıştır. Bu kullanımda parti liderlerinin planlı bir davranışının olmadığı, çoğunlukla gittikleri yerdeki parti teşkilatlarının veya taraftarların beraberinde getirdikleri kulüp imajı olan kaşkol siyasilere boynuna taktığı veya hediye ettiği görülmektedir. Ancak liderlerin, seçim kampanyaları süresince bu simgeleri reddetmedikleri bir gerçekliktir.

Siyasi parti liderlerine, ziyaret ettikleri şehirlerde partililer tarafından şehrin “simge kulübünün” forması da hediye edilmiştir. Bu formada genellikle siyasi parti liderinin isminin yazılı olduğu ve oyuncu numarası olarak da şehrin plaka numarası yazıldığı dikkat çekmektedir. Bu şekilde parti liderinin şehrin kulübünün bir oyuncusu olduğu mecazı kullanılarak, liderle şehir arasında bir bağ olduğu mesajı medya aracılığıyla bütün seçmenlere duyurulmak istenmektedir.

Siyasi parti liderleri, zaman zaman futbol sahaları ve stadyumların açılışında forma giyerek gösteri amacıyla futbol oynamaktadır. Bu da futbola ve futbolculara ilgi duyan özellikle genç kuşağı etkileme gayretlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Siyasiler, futbolla ilgili simgeleri yörede yaşayan halka ulaşma hedefiyle kullanmaktadır. Bir araştırmaya göre Türkiye'deki seçmenin oy verme kararında en önemli faktörler; lider, aday ve partinin kendisidir (Avcı 2015: 414). Genelde spor, özelden futbol ve taraftarlık faktörleri halkın siyasi tercihlerini belirlemede tek başına önemli bir etkiye sahip değildir ancak siyasi sempati toplamak amacıyla her türlü mecrayı kullanmak isteyen siyasiler için yine de vazgeçilmez niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Althusser L (2006) İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İstanbul: İthaki.
- Avcı K (2015) Siyasal Seçim Kampanyalarında Halkla İlişkiler, Konya: LiteraTürk.
- Cumhuriyet Gazetesi, 12 Mayıs 2015, “12 Eylül’ün kara mirası... Ankaragücü 1. lige marş marş!”http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/275149/12_Eylul_un_kara_mirasi..._Ankaragucu_1._lige_mars_mars_.html
- Erdin M (2005) Vay anasını sayın seyirciler, Türk futbolundan ilginç olaylar, İstanbul: İthaki.
- Erdoğan İ (2008) “Futbol ve futbolu inceleme üzerine”, İletişim kuram ve araştırma dergisi Sayı 26 Kış-Bahar s.1-58.
- Fişek K (2003) Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi (Dünyada ve Türkiye’de). İstanbul: YGS Yayınları 1. Basım, Ocak.
- Gökaçtı M A (2008) Bizim İçin Oyna: Türkiye’de Futbol ve Siyaset. İstanbul: İletişim Yayınları, 1. Baskı.
- Habertürk Gazetesi, “II. Mesut bey vakası” 2 Mayıs 2010
<http://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/512100-ii-mesut-bey-vakasi>
- Hürriyet Gazetesi, “Derbide pankart şov”, 7 Kasım 2012. Erişim tarihi: 30.1.2016
<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2002/11/07/204480.asp>
- Hürriyet Gazetesi, “Sandıkta görüşürüz Mesut bey”, Ercan Saatçi, 20 Ocak 2011. Erişim tarihi: 30.1.2016 <http://www.hurriyet.com.tr/sandikta-gorusuruz-mesut-bey-16815412>.
- Kalender A (2000) “Konuya Oy Verme Modeli Çerçevesinde Siyasal Kampanyaların Planlanması”, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri, Ankara: İletişim Dergisi Yayınları: 301-321.
- Kurt M ve Atayman V (2006) “Ya sev ya da seyretme”, Futbolu neden sevmemeli, İstanbul: YGS yayınları.
- McGill G (2006) Futbolun kârhanesi, Çeviren: Can Cemgil, İstanbul: İthaki.
- Özçetin B ve Turan Ö (2015) Kahire’den İstanbul’a: Futbol, Siyaset ve Toplumsal Hareketler. *Mülkiye Dergisi*, 39 (2), 115-146.
- Talimciler A (2014) Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi, 2. Basım, İstanbul: Bağlam.
- Yaylagül L (2006) Kitle İletişim Kuramları, Ankara: Dipnot.
- Zelyurt M K (2014) “Türkiye’de Futbolun Tarihine Bir Bakış: Toplumsal Sonuçları Açısından Futbol Ve Siyaset İlişkisi”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2 Winter 2014, p. 1763-1779.

Ek 2. Galatasaray kulübüne yapılan yardımla ilgili kulübün Başbakanlığa yazdığı teşekkür yazısı

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
GALATASARAY SPOR KULÜBÜ

Büyükdere - Beşiktaş, Hürriyet Cad. Sokak
TELEFON : 43980

DENİZCİLİK SÜBESİ - BEBEK
TELEFON : 26 174

STADYUM MECLİS YERİ
TELEFON : 61755

G

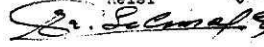
A/7
İSTANBUL 19 Temmuz 1955

Pek Muhterem Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

Klubümüzün ellinci senesi devriyesi dolayısı ile yapılması mukarrer merasim ve muhtelif spor gösterilerini himayetinize almak ve fahri kıyaseti kabul evlenek sureti ile ibralı buyurulan yakın aile ve lütufkârına ve bu münasebetle İngiltere'nin namılı takımlarından Arselan ve dünyaca meşhur İngiliz profesyonel futbolcusu Matthews'ın memleketimize getirilmesi hususundaki hizmetinize ve kulübümüze ihdas buyurulan fotoğrafa Galatasaraylıların minnet ve şükranlarını ve idare Hey'etimizin teşekkür ve derin saygılarını arz ederiz.

Galatasaray Spor Kulübü

Reisi

Refik T. Selimoğlu

030 01 19 109 6